

dueix netament.

Tavell, tavella, tavellada, tavellar, tavellat, tavellera, tavelló, tavellot, V. taula Taverna, tavenera, V. tàvec

TAVERNA, del ll. TABĚRNA 'cabana, casuc', 'hostalet rural', 'botiga, tenda, de venda al públic'. □ 1.ª doc.: Lllull.

«... Un dia que ell passava davant una taverna on avia ajustat gran re de tafurs e de guillarts e de arlots, los quals bevien e sonaven struments, lo canonge entrà-s en la taverna, e comprà del vi, e ballà ab los tafurs, e dix estes cobles de nostra Dona ---», *Blanq.* (NCL. II, 115.10); «staven dos hòmens lo dimarts de carnestoltes ab una taverna, e stigueren sopant tro a mijia nit --- e lo dimecres per lo matí anaren a la taverna bevent, tro que tocaren a missa --- anem a la sgleya pendre cendra ---», *Eximilis* (recull Ag., § 121, 1, 114).

En la tradició lexicogràfica des del *Torc.* d'Aversó (303.7) i *LiEleg.* de JnEsteve: «tu est axí dolent, vil e de poca condició, que s'it portaven per totes les tavernes del mercat, nengú no donaria per tu un diner» (s-8-v^o).

La nostra toponímia conserva testimonis del temps que taverna, com en llatí, tenia encara el sentit de 'cabana', o en tot cas un de més ample que el de l'establiment de vendre i beure vi: *Tavernes* la gran vila cabdal de Valldigna, *Tavernes Blanques* en els afores de València, *Ses Tavernes* vella alqueria menorquina (terme de Ciutadella); d'altres de menors a Mallorca són almenys indicis que hi havia «tavernes» destinades a la venda de moltes menes de queviures: *Sa Təvərnəto dədz ɔ̄ys* (1963) a Inca era als afores (avui englobada dins la ciutat), *Sa Taverna d'en Jordi* ja és a muntanya prop d'un km. NO. de Biniamar (Masc. 10F2). *Tavèrnoles* (no *tavernòles* com accentuen bàrbarament, bo i savis, alguns) provinent del ll. TABERNŪLAS 'cabanetes', ha donat el nom de *Sant Sèrni de Tavèrnoles*, antic monestir entre la Seu d'Urgell i Anserall (amb gran documentació entorn de l'any 1000, en el cartulari p. p. Jos. Soler); *Tavèrnoles* mun. d'Osona; i *Sant Romà de Tavèrnoles*, vella parròquia muntanyenca entre Llavorsí i la Vall d'Assua.

DERIV.: *Taverner* [*CostTort.*]: «hostalers o *taverners*, si alguna cosa serà mesa en lur hostal o en lur taverna, o defora, a la porta ---» (22); JnEsteve porta el masc. i el fem.: «*taverner* o hostaler», «les *taverneres* que eren dins los murs: cauponulae quae infra muros erant» (k-4-e); «*taverner*: der kelner» 1502; *Voc. Cat.-Al.* (lín. 1872); *taverneria. Tavernada. Tavernari. Tavernejar* [1438, *AlcM*; S. XVIII?, *DAG.*]; «un home lligat ne porten, / se sap que *tavernejava* / totes les nits fins alta hora / ---», *MnAguiló*, c. 1850 (*Antol. Po.* 1975, 100); *tavernejador, tavernejant. Tavernosa.*

Tabernacle 'sagrati, capelleta', pres del ll. *tabernaculum*, pròpiament 'tenda de campanya' [Lllull, *Blanq.*, ed. 1914, 141]; en cat. s'aplicà a un tendal o toldo de les naus (1331, 1354, *Memòries Bna.* de Capmany),

com a nom del sagrari [1404, *DAG.*].

Igual que en l'àrab TAŪT (vegeu), es digué d'una construcció damunt un sarcòfag, i fins de la tomba mateixa: «obrí lo *tabernacle* e véu son senyor en lo punt que estava, e pres-li tanta de dolor ---», «lo rey los féu fer una molt bella tomba --- e sobre la tomba un bell *tabernacle*, e féu-hi pintar les armes dels dos reys», JoMartorell (Ag. I, 235, 230). Sigui partint d'aquesta idea o de la de 'imatges immòbils d'un sagrari' ha pres popularment el sentit de 'poca-solta, tarambana, vell ximple': «no feya pas cap pler aquella parella: ella tant joveneta y tant bonica, y ell tant vellot ja, y tant *tabernacle*», Felíu i Codina (*La Dida*, 1875, § 55, p. 258).

Contubèrni [1905, Bulbena], pres del ll. *contubèrniūm* 'al·lotjament comú d'esclaus, de soldats etc.' 'rusc d'abelles', 'vida en comú amb una dona etc.', format de *tàberna* amb degradació de la ã quan es fa interna; una conjectura seductora, a reserva d'avis contrari de la documentació, que no conec, seria que del mot llatí en les seves primeres accs. vingué hereditàriament el nom de *Cantuern* (altres diuen *Can Cantuern*), mas en els Aspres (mun. de Calmelles, 1960).¹

¹ Si fos primer *Can Tuern* també s'hauria pogut pensar a relacionar amb el nom cèltic TEGERNO-/TIG-, per al qual, veg. Holder II, 1841-2; Pok., *IEW*, 1016, potser relacionat amb *teger/tecer* tan repetit en les inscripcions ibèriques (Mariner i Bigorra, *Homen. Tovar*, 284, 297) i amb el qual no sabem si es relaciona el TECÉR- ètmon del riu *Ter*.

Taxa, taxable, V. tàctica Taxàcies, V. teix Taxació, taxador, taxament, taxar, taxatiu, taxi, taxidèrnia, taxidèrmista, taxímetre, taxista, taxonomia, taxonòmic, V. tàctica

TE, 'arbusc asiàtic' i la seva infusió, del xinès dialectal *t'e*. □ 1.ª doc.: Belv.

En xinès central (llengua mandarina) té la forma *ç'a*, que va passar per via terrestre al rus *ça* i a les altres llengües eslaves, i per via marítima al port. *cha* [1565]. *T'e*, que és la forma del dialecte d'Amoi i de Fukièn, va passar primer al malai, i és probable que d'aquest el prenguessin els holandesos, que el transmeteren a la major part de les nacions de l'Europa occidental: fr. *thé*, 1664, angl. *tea*, c. 1660 (que hi féu forrolla, i ja en prenía Pepys), cast. *té* [1739] etc.; veg. Dalgado, *Gloss. Luso-Asiàtic* I, 247-8; Gong. Viana, *RLus.* VI, 205-6; N. E. D. s. v. *tea*, *BhZRP* xci, 201-3.

També entre nosaltres aviat s'estengué popularment, però només com a beguda calmant per a malalts (Déu ens guardi el cafè i ens salvi de snobs, i d'aigüeroles enervants o excitants): d'aquí la prompta aplicació a herbes muntanyenques d'infusions comparables: *te bord* 'The hispanicum' usual a les Illes i P. Val. (JTexidor, *Flora Farm.*, 610), però també en els Pirineus (*te bört* com a medicina en el Pallars: Esterrí de Cardós). També *te de roca* (Montserrat, *DAG.*), 'Jasonia glutinosa' (Serradell, *Sota Terra, Cl. Munt. Tssa.* I,